

Het gesprek van de dag

Handreiking voor docenten aan het Heerenlanden
voor gesprekken over controversiële onderwerpen in de actualiteit

Tips voor startvragen voor beginners

Voorkennis inventariseren – Wat weten leerlingen?

1. Wat zijn de feiten?
2. Welke omstandigheden spelen een rol?
3. Wie zijn erbij betrokken?
4. Welke opvattingen hebben betrokkenen?
5. Welke belangen hebben deze personen?
6. Welke belangen v/d betrokkenen worden mogelijk geschaad/gediend?
7. Hoe kom je aan je kennis? (*Welke bronnen geraadpleegd?*)

Tips voor doorvragen door & voor gevorderden

Vaardigheden stimuleren bij leerlingen

Situatie verhelderen	Vaardigheden die worden gestimuleerd bij leerlingen
1. Kan je uitleggen dat...?	Uitleggen
2. Wat bedoel je met...?	Definiëren
3. Kan je een voorbeeld geven van...?	Voorbeelden geven
4. Hoe helpt dat...?	Ondersteunen
5. Heeft iemand een vraag?	Onderzoeken
Argumenten en bewijs uitlokken	
6. Waarom denk je dat...?	Argumenten formuleren
7. Hoe weet je of...?	Aannames expliciteren
8. Wat zijn je redenen om/waarom vind je dat...?	Redenen expliciteren
9. Heb je bewijs voor...?	Bewijs aandragen
Alternatieve gezichtspunten ontdekken	
10. Welk ander gezichtspunt zou er kunnen zijn?	Speculeren
11. Wat als iemand anders zou beweren dat...?	Verkennen andere invalshoeken
12. Wat zou iemand die het niet met je eens is, zeggen?	Verkennen tegenargumenten
13. Wat is het verschil tussen die gezichtspunten?	Onderscheid begrijpen
De gevolgen onderzoeken	
14. Wat volgt er uit wat je zegt?	Implicaties nagaan
15. Wat zouden de gevolgen kunnen zijn?	Nadenken over de gevolgen
16. Hoe zou je kunnen nagaan of het waar is?	Waarheidsbevinding
Vragen over de vragen/het gesprek	
17. Hoe helpt deze vraag/datgene wat gezegd wordt ons?	Toepassen
18. Wie kan een samenvatting geven?	Samenvatten
19. Waar heeft dit gesprek ons gebracht?	Concluderen
20. Wat was voor jou een belangrijk leermoment?	Reflecteren

Veilig en open gespreksklimaat

Geef zelf het goede voorbeeld:

- Luister en respecteer de mening van leerlingen
- Tolereer verschillende standpunten
- Moedig onderbouwing aan
- Bewaak een open en veilig gespreksklimaat
- Hanteer gespreksregels

Tips voor gespreksregels:

Regels voor HOE:

- ✓ Vinger opsteken
- ✓ Docent geeft het woord
- ✓ Elkaar uit laten praten
- ✓ Je reageert op wat de ander zegt
- ✓ LSD : Luisteren, Samenvatten, Doorvragen

Oók regels voor WAT

- ✓ Reageren op de inhoud en niet op de persoon
- ✓ Met respect voor onze democratische waarden:
 - **Vrijheid van meningsuiting**
Maar niet onnodig kwetsen, beledigen of discrimineren
 - **Solidariteit**
We houden rekening met elkaar
 - **Gelijkwaardigheid**
Iedereen wordt gelijk behandeld
 - **Afwijzen discriminatie**
Geen onderscheid op grond van godsdienst, geslacht, afkomst, enz.

Omgaan met Emoties

Kies welke tip het beste past bij de situatie?

*) ll = leerling lln = leerlingen

- ☹ **Verplaats de focus** van de ll*) naar de klas. Dit beschermt de ll en geeft andere lln*) de gelegenheid hun mening te uiten.
- ☹ Las een **time-out** in als de emoties te hoog oplopen en vraag lln iets **op te schrijven** over het onderwerp of wat ze van dit moment leren over hun gedrag en dat van de ander.
- ☹ Als een ll heel emotioneel reageert (*barst in tranen uit*), erken de emotie en **geef de ll de keuze** of hij de klas wil verlaten. Laat een klasgenoot meegaan. **Praat na de les apart met hem** en vraag of je hem kan helpen.
- ☹ Ga het **gesprek niet uit de weg**.
- ☹ **Relativeer** gevoelens van angst. Vraag bijvoorbeeld hoe groot de kans is dat...

De dialoog als gespreksvorm - Voordelen -

- ❖ Deze gespreksvorm kan wij-zij-denken tegengaan.
- ❖ Centraal staan: wederzijds respect, echte aandacht, inclusiviteit
- ❖ Samen onderzoeken bevordert de onderlinge verbondenheid
- ❖ Leerlingen leren naar elkaar te luisteren / elkaar te respecteren.
- ❖ Leerlingen leren zich te verplaatsen in het standpunt van de ander, te nuanceren en het eigen standpunt te relativeren.

Werkvormen voor het stimuleren van actieve participatie

‘Elke hoek - een invalshoek’: Elke hoek van het klaslokaal vertegenwoordigt een bepaald gezichtspunt/mening. Leerlingen worden aangemoedigd een bepaald gezichtspunt in te nemen, gestimuleerd om dit te onderbouwen. Leerlingen mogen hun mening bijstellen na het horen van allerlei argumenten. Ze maken dit zichtbaar door zich te verplaatsen naar een andere hoek.

‘Gesprek op voeten’: bedoeld om een kwestie te verkennen. Lln krijgen de ruimte om het met meerdere opmerkingen eens te zijn. Geef in je introductie aan dat je met elkaar gaat onderzoeken wat de invalshoeken/meningen/beelden zijn over {*onderwerp*}. Er is niet een waarheid.

- Iedereen komt in een kring staan
- Wat roept dit onderwerp bij je op? Wil je iets zeggen? Ga ergens staan.
- Wie herkent dit? Ga dan bij ... staan.
- Wie ziet het anders? Ga ergens anders staan. Wie herkent dit?
- Je mag jezelf tegenspreken!
- Wanneer je liever even niets zegt, zorg er dan voor dat je in een groepje staat.

Rol docent: Ga naast de ll staan die het standpunt inbrengt, vat dit kort samen en houdt de groep in beweging door tussendoor te vragen ‘Wie herkent dit?’ Sluit af door kort het gesprek samen te vatten. Of laat een ll dat doen.

Tips voor leerdoelen (maak een keuze)

1. Kennis opdoen over controversiële onderwerpen.
2. Het kunnen vormen van een goed onderbouwde mening.
3. Leren om een mening te beargumenteren.
4. Kritisch en genuanceerd leren denken.
5. Zich leren verplaatsen in voor leerlingen onbekende gezichtspunten.
6. Het verbreden van het wereldbeeld van leerlingen.
7. Het ontwikkelen van een open en betrokken houding.

Rol van de docent

Je bent gewend uit te leggen hoe het zit. Die houding is tegengesteld aan wat nu nodig is.

- Je leidt het gesprek, bevraagt, zorgt dat allerlei perspectieven worden ingebracht.
- Je zorgt voor een veilige sfeer.
- Je hoeft de mening van de leerling niet te veranderen.
- Je eigen mening is even van ondergeschikt belang.
- Professioneel is de middenweg.

Meer weten:

- <https://www.schoolenveiligheid.nl/wp-content/uploads/sites/2/2016/11/Handleiding-Je-hebt-makkelijk-praten.pdf>
- <http://www.annefrank.org/nl/Educatie/>